

Nr 162.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel; given Stockholms slott den 9 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen framlägges förslag beträffande dispositionen av återstående del av de vinstmedel, som uppkommit å hästexportberedningens verksamhet — i runt tal 5 400 000 kronor.

Av beloppet skall enligt förslaget 1 000 000 kronor användas för att främja lantbruksmötesverksamheten, likaledes 1 000 000 kronor avsättas till en fond för främjande av exporten av avelsdjur samt återstoden, cirka 3 400 000 kronor, avsättas till en fond, ur vilken stöd skall utgå till forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
9 mars 1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON,
LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, frågan om användningen av hästexportberedningens vinstmedel samt anför därvid följande.

Inledning.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 6 december 1940 tillsatte lantbruksstyrelsen statens hästexportberedning för att biträda styrelsen vid utarbetandet av en plan för exporten av hästar under kriget. Beredningen har fullgjort sitt uppdrag under relativt fria former och i fråga om riktlinjerna för sin verksamhet efter hand inhämtat direktiv av vederbörande chef för jordbruksdepartementet. Dessa direktiv ha bland annat inneburit, att exporten av hästar skulle bedrivas på sådant sätt, att den inhemska prisnivån på hästar icke komme att drivas i höjden av ett stigande världsmarknadspris. Det skulle följaktligen tillses, att priserna vid uppköp av hästar för export anslöto sig till det vid varje tillfälle rådande inhemska prisläget.

I enlighet härmed ha priserna inom landet på hästar, avsedda för export, anpassats till gällande inhemska marknadspriser. Samtidigt har emellertid beredningen strävat efter att erhålla bästa möjliga priser vid exportavslut. Då världsmarknadspriserna under den tid, då beredningen var verksam, i allmänhet lågo över den inhemska prisnivån, ha efter hand vinster uppkommit, vilka fonderats av beredningen.

Genom beslut den 28 juli 1950 har Kungl. Maj:t återkallat beredningens uppdrag. Beredningens vinstmedel uppgingo vid utgången av år 1950 till sammanlagt 5 514 813 kronor 25 öre. Bortsett från ett belopp av 134 368 kronor 32 öre, vilket enligt tidigare meddelade beslut skall disponeras för vissa byggnadsarbeten vid veterinärinrättningen i Skara och för forskning- ar rörande hovsjukdomar, ha några föreskrifter rörande användningen av dessa medel hittills icke utfärdats.

Med anledning härav har inom jordbruksdepartementet utarbetats en promemoria angående användningen av ifrågavarande medel.

Över promemorian ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, jordbrukets forskningsråd, styrelsen för veterinärhögskolan med bifogande av yttranden av lärarkollegiet och nämnden för veterinärrättningen i Skara, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, som jämväl överlämnat yttranden av försökskollegiet och lärarkollegiet, Hushållnings-säliskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbyg-gens folk samt lantbruksakademien.

Frågans tidigare behandling.

I skrivelser den 3 mars och den 11 december 1943 framlade hästexportbe-redningen förslag rörande användningen av den behållning, som dittills upp-kommit å beredningens verksamhet. I överensstämmelse med förslaget ställ-des genom beslut av 1944 års riksdag (prop. nr 188/1944; r. skr. nr 402/1944) ett belopp av sammanlagt 500 000 kronor till förfogande dels till vissa kostnader i samband med omorganisationen av veterinärrättningen i Skara, dels till kostnaderna för forskningar rörande hästsjukdomar, i första hand hovsjukdomar. Av detta belopp återstod den 31 december 1950 odis-ponerad en summa av 134 368 kronor 32 öre, vilken ingår i den förut angivna behållningen.

Beträffande återstoden av vinstmedlen, då angiven till omkring 2 500 000 kronor, innebar beredningens förslag, att denna skulle användas, bland an-nat, för att bygga en central uppvisningshall i Jönköping för premiering av främst tvååriga hingstar av ardenerras, varvid särskilt skulle beaktas möj-ligheten att anordna vederhäftiga prestationsprov. En del av beloppet skulle disponeras för en liknande anläggning i Norrland. Det förutsattes emeller-tid, att anläggningarna skulle kunna tjäna även andra ändamål än häst-premieringsverksamheten, i första hand utställningar, tävlingar, kurser och möten av olika slag. Föredragande departementschefen uttalade i nyss-nämnda proposition nr 188/1944, att ifrågavarande medel framdeles borde användas till åtgärder för hästavelns främjande. Förslaget borde emellertid i denna del ytterligare utredas och övervägas. Han ansåg därför, att slutlig ståndpunkt då icke kunde tagas till spörsmålet.

Sedermera upptogs frågan om användandet av vinstmedlen av 1946 års lantbruksmötesutredning. I sitt den 27 juni 1947 dagtecknade betänkande föreslog denna, att ett centralt permanent mötesområde skulle anläggas vid Rosenlund i Jönköping. Vidare borde ett mindre mötesområde iordningstäl-las på lämplig plats i Norrland. Kostnaderna för de byggnader och övriga anläggningar, som beräknades komma att erfordras på de båda områdena, uppskattades till omkring 4 000 000 kronor för Rosenlundsområdet och om-kring 550 000 kronor för det norrländska mötesområdet. I anslutning till beredningens förslag förordade lantbruksmötesutredningen, att dessa an-

läggningar skulle bekostas med vinstmedlen. Utredningen framhöll i detta sammanhang, att Rosenlundsanläggningen vore avsedd att utformas så, att hingstpremiering med fördel skulle kunna förläggas dit, i den mån vederbörande ansåge det lämpligt ur andra synpunkter.

I samband med remissbehandlingen av lantbruksmötesutredningens betänkande hemställde hushållningssällskapens dåvarande samarbetsorgan, Hushållningssällskapens ombud, att frågan om den framtida organisationen av lantbruksmötena skulle ytterligare utredas genom det då bildade Hushållningssällskapens förbund. I en promemoria rörande frågan om lantbruksmötesverksamhetens ordnande, som förbundets styrelse framlade den 1 september 1949, föreslogs därefter att vinstmedlen skulle begagnas för finansiering av den framtida lantbruksmötesverksamheten. Av det disponibla beloppet, beräknat till omkring 5 000 000 kronor, skulle enligt förslaget 1 800 000 kronor användas för att iordningställa Rosenlundsområdet och 1 200 000 kronor för att stödja lantbruksmötesverksamheten inom de fyra nordligaste hushållningssällskapens områden. Från avkastningen av det återstående beloppet skulle årliga understöd utgå till undervisnings- och upplysningsverksamhet i samband med lokala lantbruksmöten, specialutställningar m. m. samt till viss utställningstjänst. Dock skulle varje år ett belopp av 10 000 kronor avsättas såsom bidrag till kostnaderna för blivande rikslantbruksmöten.

Ifrågavarande promemoria behandlades vid Hushållningssällskapens förbunds årsstämma i Jönköping i september 1949, varefter yttranden över densamma inhämtades från sällskapens förvaltningsutskott. På grundval av de erinringar och synpunkter, som därvid anfördes, utarbetade förbundsstyrelsen en ny promemoria i ämnet. Denna innebar i huvudsak följande.

Förbundsstyrelsen förordade även nu, att medlen skulle få tagas i anspråk för att understödja och främja lantbruksmötesverksamheten. För detta ändamål borde medlen avsättas till en särskild fond. Denna borde i samband med avvecklingen av beredningens verksamhet överlämnas till förbundet för att inom detta förvaltas som en särskild stiftelse. Fonden skulle uppdelas på två delfonder för den gemensamma respektive den lokala lantbruksmötesverksamheten. Till delfonden för den gemensamma lantbruksmötesverksamheten skulle överföras 2 000 000 kronor och till delfonden för lokala lantbruksmöten 3 000 000 kronor. Avkastningen av sistnämnda delfond skulle enligt förslaget få disponeras av stiftelsens styrelse till årligt understöd åt den lokala lantbruksmötesverksamheten i hela landet. Beträffande delfonden för den gemensamma lantbruksmötesverksamheten framhöll förbundsstyrelsen, att understöd från densamma borde komma i fråga dels för anordnandet av rikslantbruksmöten, dels för en gemensam utställningstjänst. Några mera preciserade förslag härom ansåg sig förbundsstyrelsen emellertid icke kunna framlägga. Det förutsattes, att styrelsen för stiftelsen skulle avgiva förslag till förbundet angående disponeringen av denna delfond samt att förbundets beslut i fråga om användningen av delfondens kapitalmedel skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Vid remissbehandlingen av förbundsstyrelsens promemoria framförde statskontoret, beredningen och Sveriges lantbruksförbund från delvis olika utgångspunkter starka erinringar mot de där framlagda förslagen.

Statskontoret framhöll, att ifrågavarande medel på grund av det sätt, varpå de tillkommit, hade karaktären av statsmedel och att det principiellt vore riktigast, att de icke disponerades vid sidan av budgeten utan tillfördes riksstaten. Skulle detta ej anses böra ske, borde medlen i vart fall icke reserveras för ett så begränsat ändamål som lantbruksmötesverksamheten.

Sveriges lantbruksförbund anförde, att lantbruksmötesverksamheten allt framgent borde stödjas av det allmänna i samma omfattning som tidigare och att någon minskning i de anslag, som sedan länge lämnats för detta ändamål, icke vore motiverad. Det vore därför icke påkallat att använda vinstmedlen för att finansiera den del av mötesverksamheten, som dittills bestritts av allmänna medel. Förbundet underströk särskilt att det, eftersom dessa vinstmedel tillkommit under särskilda omständigheter, syntes principiellt oriktigt att taga dem i anspråk för ordinarie statsutgifter. Med hänsyn till svårigheterna att i rådande statsfinansiella läge erhålla anslag till nya ändamål, oavsett deras betydelse, borde det vara en gemensam angelägenhet för jordbrukets myndigheter och organisationer att ifrågavarande vinstmedel nyttjades till sådana gagneliga åtgärder, för vilka statsanslag på annan väg icke vore att påräkna. Frågan om dispositionen av vinstmedlen borde därför särskilt utredas, varvid de av förbundet anförda synpunkterna borde beaktas.

Hästexportberedningen förklarade sig icke kunna till någon del tillstyrka förbundets förslag. Som sin principiella uppfattning beträffande medlens användning anförde beredningen liknande synpunkter som lantbruksförbundet. Beredningen framlade samtidigt vissa förslag till disposition av medlen och anförde därvid i huvudsak följande.

Utän att åsyfta någon inbördes gradering av behovet vill beredningen först uppehålla sig vid en sak, som står i nära sammanhang med såväl beredningens verksamhet som vinstmedlens uppkomst. Beredningen åsyftar härvid export av djur. Man kan enligt beredningens uppfattning knappast påräkna någon framtida exportmarknad för större mängder bruksdjur, vare sig hästar, nötkreatur, svin eller får. Det torde snarare ligga i linje med den jordbrukspolitik, vartill 1947 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag uppdragit de principiella riktlinjerna, att det svenska jordbruket beträffande såväl produktionsmedel, däribland husdjur, som produktion anpassas till landets eget behov. Då emellertid det svenska husdjursbeståndet delvis är av ganska hög kvalitet, bör en låt vara begränsad men relativt kontinuerlig export av högklassiga avels- och kanske i vissa fall även bruksdjur icke vara utesluten. För att genomföra dylik export, som skulle verka stimulerande på avelsarbetet och vara nationalekonomiskt gynnsam, erfordras kostnadskrävande propaganda och upplysning. Hittills ha åtgärder av dylik art ständigt strandat av brist på medel hos de sammanslutningar, som närmast ha att tillvarataga dessa intressen. Detta beror i sin tur på att alla sådana åtgärder äro till sitt ekonomiska resultat ovissa och långtidsbetonade. Det förefaller därför finnas anledning framföra tanken att reservera ett belopp, förslagsvis 1 000 000 kronor, för dylika ändamål. Av detta belopp bör efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande icke blott räntan utan vid behov även kapitalet kunna tagas i anspråk för bidrag till lämpliga organisationer.

Vidare synes det beredningen, att ett avsnitt av det s. k. Rosenlundsprojektet bör tillvaratagas. Beredningen syftar på tanken att åstadkomma en

geografiskt välplacerad lokal — eller måhända flera sådana — där en fullständig samling aktuella jordbruksmaskiner, apparater och eventuellt anordningar för lantbrukshållen kan kontinuerligt exponeras. För närvarande är det för varje lantman mycket svårt att hos vitt skilda maskinfirmor eller å sporadiskt förekommande utställningar lära känna vad som står till buds. Om med denna eller dessa permanenta maskinutställningar kunde kombineras utbildningskurser, skulle de ytterligare fylla ett efter beredningens uppfattning stort behov och vara till stort ekonomiskt gagn för jordbruket. Att en dylik maskinutställning ofta skulle bli ett mål för olika jordbrukaresammanslutningars studieresor torde vara ställt utom allt tvivel. Framför allt skulle de mindre jordbrukarna därigenom få starkt ökade möjligheter att genom ekskursioner med buss eller bil och till relativt ringa individuell kostnad följa utvecklingen på maskinteknikens område.

Utan att försöka göra någon uttömmande katalogisering av ytterligare önskemål och behov vill beredningen slutligen påpeka, att stora och för hela vårt jordbruk mycket betydelsefulla forskningsuppgifter nu måste anstå i brist på medel. Det faller helt utanför beredningens kompetens att ange, vilka forskningsuppgifter som synas mest angelägna, eller att därutinnan företaga en uppräknig och inbördes behovsgradering. Däremot vill beredningen såsom sin åsikt framföra att uppgifter, vilka för sitt slutförande kunna komma att kräva icke blott räntan å anvisade medel utan även själva kapitalet, i längden och i den mån man lyckas i arbetet genom sina resultat kunna beräknas ge vida bättre avkastning än ett större eller mindre belopp, varav endast räntan får tagas i anspråk, medan kapitalet sparas för att i sinom tid underkastas penningvärdesförändringarnas i det långa loppet oföränderligt nedbrytande inverkan.

I propositionen nr 208 till 1950 års riksdag angående lantbruksmötesverksamhetens ordnande förklarade jag mig icke kunna tillstyrka, att den förefintliga behållningen å hästexportberedningens verksamhet skulle avsättas till en fond, vars avkastning skulle användas till att stödja lantbruksmötesverksamheten. Beträffande de allmänna principerna för medlens användning uttalade jag, att medlen, med hänsyn till det sätt varpå de uppkommit, icke skäligen borde tillföras riksstaten. De borde emellertid icke heller, såsom vissa hushållningssällskap tidigare föreslagit, helt eller delvis fördelas mellan sällskapen. Huvudsynpunkten för dispositionen av medlen borde i stället vara, att de skulle användas så, att jordbruket som helhet finge nytta därav genom insats på områden, där anslag icke kunde erhållas å riksstaten. Medel borde således kunna ställas till förfogande exempelvis för sådana speciella problem på forsknings- och försöksområdet, vilkas lösande kunde betraktas som en engångsuppgift och vilka icke sammanfölo med den löpande forsknings- och försöksverksamheten. Jag framhöll emellertid, att även andra användningssätt kunde komma i fråga, och hänvisade därvid till de synpunkter på frågan, som framförts av hästexportberedningen.

Jordbruksutskottet anslöt sig i sitt utlåtande (nr 29), vilket godkändes av riksdagen (r. skr. 246), till mitt uttalande, att behållningen å hästexportberedningens verksamhet icke borde tillföras riksstaten. Samtidigt uttalade jordbruksutskottet, att det syntes lämpligt att viss del av medlen, i händelse av behov, efter särskild prövning skulle få tagas i anspråk för att nöja lantbruksmötenas kvalitet eller täcka eventuella underskott.

Departementspromemorian.

I den inom jordbruksdepartementet utarbetade promemorian framläggas vissa förslag rörande användningen av vinstmedlen. Därvid framhålles till en början, att det genom de förut återgivna uttalandena i propositionen nr 208 till 1950 års riksdag och riksdagens beslut med anledning därav torde få anses fastslaget, att medlen icke skola tillföras riksstaten utan komma jordbruket till godo vid sidan av de anslag, som beviljas å denna. Det erinras vidare om att enligt sagda proposition huvudsynpunkten bör vara, att medlen skola användas på sådant sätt, att jordbruket som helhet får nytta av dem genom insats på områden, där medel icke kunna erhållas å riksstaten. I fråga om den närmare dispositionen av medlen framhålles, att från statsmakternas sida icke gjorts annat uttalande än vad jordbruksutskottet anfört i sitt utlåtande över propositionen, nämligen att viss del av medlen, i händelse av behov, efter särskild prövning bör få tagas i anspråk för att höja lantbruksmötenas kvalitet och täcka eventuella underskott å dessa möten.

Vid utformningen av de förslag, som framläggas i promemorian, ha de nu nämnda uttalandena tagits såsom utgångspunkt. Det har sålunda förutsatts, att medlen icke skola användas till att ersätta bidrag, som för närvarande utgå å riksstaten, ävensom att vart och ett av de användningssätt, som kunna komma i fråga, skall vara av sådan natur, att medlen åtminstone i huvudsak komma jordbruket som helhet till godo. En uppdelning av medlen för att tillgodose skilda lokala ändamål har därför ansetts icke böra komma i fråga. Ej heller ha medlen ansetts böra splittras på alltför många olika användningsområden.

Såsom ändamål, för vilka medlen lämpligen böra tagas i anspråk, angivas i promemorian främjande av lantbruksmötesverksamheten och exporten av avelsdjur samt stöd åt forsknings- och försöksverksamheten.

Främjande av lantbruksmötesverksamheten. I promemorian framhålles att, i enlighet med den mening som jordbruksutskottet uttalat, stöd i någon form synes böra lämnas lantbruksmötesverksamheten med anlåtande av ifrågavarande medel. Beträffande utformningen av ett sådant stöd anses två principiella huvudlinjer tänkbara, nämligen antingen mera generellt verkande stödåtgärder i form av anordningar, som kunna komma hela lantbruksmötesverksamheten till godo, eller ock bidrag från fall till fall, närmast för att täcka uppkomna förluster å mötena. Givetvis kan också en kombination av dessa båda metoder tänkas.

Beträffande de synpunkter, som böra anläggas vid valet av stödform, anföres i promemorian i huvudsak följande. Man bör utgå från att lantbruksmötena skola anordnas på sådant sätt, att utgifterna i stort sett täckas av inkomsterna. Vidare bör man beakta det i olika sammanhang framförda önskemålet, att vinstmedlen skola i möjligaste mån komma jordbruket som helhet till godo. Detta önskemål kan bäst tillgodoses, om den del av vinstmedlen, som anslås till lantbruksmötesverksamhetens främjande, får begag-

nas till mera generellt verkande stödåtgärder. Det ligger också i sakens natur, att förlustriskerna för enskilda möten minskas, om vissa kostnader avlyftas från mötena, eller i vart fall kunna reduceras genom anordningar, som vidtagits centralt. Med hänsyn härtill bör den del av hästexportberedningens vinstmedel, som skall komma lantbruksmötesverksamheten till godo, användas för stödåtgärder av mera generell karaktär.

Ett förslag i nu angiven riktning har tidigare framlagts av hästexportberedningen. Denna har därvid tänkt sig att permanenta maskinutställningar, kombinerade med kurser och möten, skola anordnas på en eller flera platser. Vid överläggningar, som inom jordbruksdepartementet hållits med representanter för lantbruksmaskinbranschen för att utröna fabrikanternas och handelns inställning till detta förslag, har det emellertid visat sig att intresse för detsamma icke förelegat. Orsaken härtill är att söka i de praktiska och ekonomiska svårigheter, som äro förenade med projektet. Man har sålunda från branschrepresentanternas sida framhållit, att dylika utställningar, för att rätt kunna utnyttjas, förutsätta en kontinuerligt anställd personal för demonstrationer och service. Då det ansetts stöta på svårigheter att låta samma personal demonstrera maskiner och redskap från olika med varandra konkurrerande tillverkare, skulle varje fabrikant nödgas hålla egen personal på dessa utställningar. Kostnaderna för utställarna skulle med anledning härav bli förhållandevis höga och enligt fabrikanternas och handelns mening icke komma att motsvaras av den nytta, som skulle vinnas genom dylika utställningar.

Det framhålles härefter i promemorian, att man torde få räkna med att liknande svårigheter skulle uppkomma, därest dylika utställningar anordnades i statlig regi. Dels skulle nämligen även i detta fall kostnaderna bli jämförelsevis höga på grund av behovet att regelbundet hålla personal anställd för utställningens vård och för demonstrationer, dels skulle otvivelaktigt ömtåliga problem uppkomma därigenom att denna personal skulle handha demonstrationer av maskiner från företag, som konkurrera med varandra. Med hänsyn till dessa omständigheter betraktas förslaget om permanenta maskinutställningar såsom icke genomförbart.

I stället erinras i promemorian om ett av 1946 års lantbruksmötesutredning framlagt förslag om anskaffande av monteringsbara utställningsanordningar samt montage, modeller och demonstrationsföremål. Det anföres härom, att sagda utredning i sitt betänkande framhöll, att byggnadskostnaderna vid flertalet lantbruksmöten utgjort en mycket betydande utgiftspost, som måste avsevärt nedbringas vid framtida möten. Utredningen tänkte sig därför, att en utställningstjänst skulle anordnas i anslutning till det av utredningen föreslagna permanenta mötesområdet å Rosenlundsområdet vid Jönköping. Genom denna utställningstjänst skulle anskaffas vissa monteringsbara anordningar, exempelvis standardiserade fundament med lätta, hopfällbara sol- och regnskydd, som skulle kunna påmonteras utan särskild yrkesskicklighet. Vidare skulle material för s. k. propagandautställningar, belysande aktuella problem, samt lämpliga demonstrationsföremål, såsom serier av

utprovade husgeråd, artiklar och inredningar för kök och andra hjälpmedel för hemarbetet anskaffas och uthyras. Till förvaring av materialet skulle upprättas ett arkiv med därtill knuten mindre verkstad och ateljé för tillverkning, reparation och förnyelse av detsamma. Utredningen förutsatte, att vid utlåning av materialet viss hyra skulle uppbäras, varjämte låntagaren borde bestrida samtliga fraktkostnader. Taxorna för uthyrning av materialet borde emellertid hållas låga. Då inflytande avgifter icke kunde väntas bli tillräckliga för tillfredsställande underhåll och förnyelse av materialet, borde ekonomiskt stöd av statsmedel lämnas för ändamålet. Utredningen föreslog härför ett årligt bidrag av 10 000 kronor.

Genom en utställningstjänst av i huvudsak den karaktär, som utredningen förordad, kunna enligt promemorian otvivelaktigt betydande fördelar vinnas. Dyrbart utställningsmaterial kan nämligen utnyttjas vid flera tillfällen. Redan genom den besparing, som därigenom vinnas, böra möjligheter uppkomma att höja lantbruksmötenas kvalitet och minska förlustriskerna. En dylik central utställningstjänst torde också i regel ha större möjligheter än lokala mötesbestyrelser att anlita den expertis, som erfordras för att åstadkomma ett i sakligt och estetiskt hänseende högtstående utställningsmaterial. Detta gäller särskilt beträffande utformningen av propaganda- eller idéutställningar.

I promemorian framhålles, att sistnämnda synpunkt i detta sammanhang bör tillskrivas särskild betydelse. Vid strävandena att höja lantbruksmötenas kvalitet är det nämligen av stor vikt, att man i möjligaste mån söker utnyttja mötena för upplysnings- och propagandaverksamhet. Inom Hushållningssällskapens förbund synes man också sträva efter att vid de lantbruksmöten, som sällskapen och deras underavdelningar anordna, inrätta särskilda avdelningar för detta ändamål. Det synes föreligga starka skäl att från statsmakternas sida stödja dessa strävanden. Detta kan ske på så sätt, att en del av vinstmedlen utnyttjas för ändamålet.

I detta sammanhang erinras om att icke endast lantbruksmötesutredningen utan även Hushållningssällskapens förbund föreslagit, att en del av medlen skall användas för nu angivna ändamål.

Med hänsyn till vad sålunda anförts framhålles i promemorian att det stöd, som med anlitan av vinstmedlen bör lämnas lantbruksmötesverksamheten, lämpligen kan ges genom inrättandet av en central utställningstjänst. I viss mån bör en dylik verksamhet, sedan den kommit i gång, kunna bli självfinansierande. Sålunda torde kunna förutsättas, att hyra erlägges för utlånat material. För att igångsätta verksamheten erfordras emellertid ett engångsbelopp, avsett att täcka de ursprungliga anskaffnings- och organisationskostnaderna. Vidare bör ett visst belopp fonderas. Avkastningen av detta belopp och eventuellt även kapitalet eller viss del därav bör få användas till materialets underhåll och komplettering, i den mån inkomsterna av hyresavgifter ej förslå därtill. Förslagsvis bör av vinstmedlen ett belopp av sammanlagt 1 000 000 kronor användas för dessa ändamål. Hur stor del av detta belopp, som skall disponeras för engångskostnader i samband med

verksamhetens igångsättande, bör bestämmas av Kungl. Maj:t efter närmare utredning av frågan, lämpligen genom Hushållningssällskapens förbund. Därest förbundet åtager sig att handha den föreslagna utställningstjänsten, synes även förvaltningen av medlen böra överlämnas åt förbundet. Det förutsättes dock, att närmare föreskrifter rörande dispositionen av medlen skola utfärdas av Kungl. Maj:t. Bland annat bör Kungl. Maj:t meddela bestämmelser rörande den omfattning, i vilken kapitalet skall få tagas i anspråk för verksamheten, och om de villkor, på vilka detta skall få ske.

Export av avelsdjur. I promemorian erinras vidare, att hästexportberedningen i sitt yttrande den 10 februari 1950 över Hushållningssällskapens förbunds förslag angående lantbruksmötesverksamhetens ordnande förordat, att av vinstmedlen ett belopp av förslagsvis 1 000 000 kronor skulle användas till att främja exporten av djur, i första hand avelsdjur. Beredningen hade därvid, såsom framgått av den föregående redogörelsen, framhållit, bland annat, att man enligt dess uppfattning visserligen knappast kunde räkna med någon mera betydande export av bruksdjur. Med hänsyn till det svenska kreatursbeståndets delvis ganska höga kvalitet ansåg den dock en låt vara begränsad men relativt kontinuerlig export av högklassiga avelsdjur och kanske i vissa fall även bruksdjur icke vara utesluten. För en dylik export, som otvivelaktigt skulle verka stimulerande på avelsarbetet, fordrades emellertid enligt beredningen en kostnadskrävande propaganda och upplysning. Åtgärder av denna art hade tidigare strandat på grund av brist på medel hos de sammanslutningar, som närmast hade att tillvarata dessa intressen.

Vad hästexportberedningen sålunda föreslagit är enligt promemorian väl förtjänt att beakta. Härom anföres vidare i promemorian.

Exporten av avelsdjur i egentlig mening har under de senaste decennierna varit av ganska ringa omfattning. Den export av levande djur, som ägt rum under 1930- och 1940-talen, har nämligen i huvudsak avsett dels slaktdjur (på 1930-talet), dels bruksdjur (på 1940-talet). Det bör dock anmärkas att de bruksdjur, som under senare år exporterats, av köparna avsetts att användas såsom avelsdjur. Denna export har varit av icke ringa omfattning. Sålunda ha under åren 1945—1950 bortåt 17 000 nötkreatur och 1 500 svin exporterats. Exporten har ägt rum till Sovjetunionen, Polen, Norge och, i mindre omfattning, till Italien. Enligt vad Sveriges lantbruksförbund uppgivit föreligga möjligheter att utveckla denna export bland annat till Italien, ehuru densamma för närvarande hämmas av bristande kännedom i köparländerna om de svenska djuren.

En förutsättning för en fortsatt utveckling av exporten synes vara, att man i köparländerna kan sprida ökad kännedom om de svenska djuren och deras kvalitet. Detta skulle kunna ske exempelvis genom att utgiva broschyrer på vederbörande importlands språk, så att de bli tillgängliga även för jordbrukarna. En dylik reklamverksamhet drar emellertid förhållandevis höga kostnader. Lantbruksförbundet har uppgivit att en 16-sidig broschyr om avelsdjur beräknas kosta 20 000—25 000 kronor för 40 000 exemplar. Härtill komma övriga kostnader för att upparbeta exporten, vilka likaledes kunna beräknas uppgå till avsevärda belopp. Med hänsyn till det värde, som en export av avelsdjur kan beräknas få för avelsarbetet inom det svenska jordbruket, synes det motiverat att visst stöd lämnas åt denna verksamhet med anlåtande av vinstmedlen.

Av de skäl, som nu anförts, förordas i promemorian, att av vinstmedlen ett belopp av 1 000 000 kronor skall disponeras för att stödja exporten av avelsdjur. Beloppet anses böra avsättas till en särskild fond under förvaltning av en styrelse om fyra ledamöter. Av dessa bör Kungl. Maj:t utse två, däribland ordföranden, och Sveriges lantbruksförbund två. Närmare föreskrifter rörande medlens användning böra utfärdas av Kungl. Maj:t. Av fonden bör icke endast ränteavkastningen utan vid behov även kapitalet få tagas i anspråk. I sistnämnda hänseende bör dock den begränsningen stadgas, att utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t högst en tiondel av kapitalet årligen får tagas i anspråk.

Stöd åt forsknings- och försöksverksamheten. I anslutning till vad som uttalats i propositionen nr 208/1950 föreslås slutligen i promemorian, att återstoden av vinstmedlen, i runt tal 3 400 000 kronor, skall avsättas till en fond för främjande av forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område. Principiellt böra därvid ifrågakommande medel reserveras för sådana uppgifter av större omfattning, vilka äro att anse som engångsutgifter. Vidare böra endast uppgifter av omedelbar praktiskt betydelse för jordbruket ifrågakomma. Det förutsättes sålunda, att den löpande forsknings- och försöksverksamheten även i fortsättningen skall erhålla stöd av staten på samma sätt som hittills. I promemorian anföres härom vidare i huvudsak följande.

För att i någon mån belysa arten av de forskningsuppgifter, som kunna tänkas komma i fråga vid fördelningen av hästexportberedningens vinstmedel, må här endast såsom exempel nämnas undersökningar rörande olika ensilagemetoder samt rörande besprutnings- och andra bekämpningsmedel. Det är sålunda uppgifter, som å ena sidan för sitt genomförande kräva en omfattande arbetsinsats och höga kostnader men där resultaten å andra sidan kunna väntas bli av omedelbar ekonomisk betydelse för jordbruket.

I detta sammanhang kan vidare nämnas, att Svenska husdjurskonsulentföreningen i en till chefen för jordbruksdepartementet ställd skrivelse framställt förslag om att en del av medlen skola användas till forsknings- och försöksverksamhet inom husdjursavelns område. Föreningen har särskilt pekat på förekomsten dels av en ärftligt betingad ofruktsamhet hos den kulliga boskapen i Norrland, dels av olika slag av s. k. letala fosterbildningar hos den svenska låglandsboskapen. För studium av bland annat dessa företeelser skulle föreningens förslag inrättas avelsgårdar i statlig regi i norra och södra Sverige.

Forsknings- och försöksuppgifterna på husdjursavelns område äro givetvis av den betydelse, att de väl förtjäna att komma i fråga vid fördelningen av ifrågakommande vinstmedel. Däremot synes det tväksamt, huruvida dessa medel böra användas för inrättandet av institutioner, som på något längre sikt komma att erfordra anslag av statsmedel i vanlig ordning. Som en allmän regel vid medlens användning synes nämligen böra gälla, att bidrag från desamma icke skola binda staten för utgifter på budgeten, sedan den speciella forskningsuppgift genomförts, för vilken bidraget lämnats.

Som ett ytterligare exempel på ifrågakommande forskningsuppgifter kan nämnas undersökningar rörande den smittosamma blodbristen hos hästar.

Det kan givetvis icke bli fråga om att i denna promemoria söka verkställa

någon, egentlig inventering eller än mindre någon gradering av de forskningsuppgifter, som böra kunna komma i fråga vid fördelningen av vinstmedlen. Nu uppräknade forskningsuppgifter äro endast några på måfå valda exempel. Det torde dock redan av denna exemplifiering framgå, att betydande fördelar för det svenska jordbruket skulle kunna vinnas genom att till forsknings- och försöksverksamhet avsättes en förhållandevis betydande del av vinstmedlen. En dylik disposition av medlen synes också stå i god samklang med principen att desamma böra användas till ändamål, som komma jordbruket som helhet till godo.

Beträffande fondens förvaltning föreslås i promemorian, att den skall omhänderhas av statskontoret. För fonden bör inrättas en särskild styrelse av sju personer, som böra utses av Kungl. Maj:t. Av styrelsens ledamöter böra tre tillsättas efter förslag av respektive Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk samt tre efter förslag av respektive jordbrukets forskningsråd, lantbrukshögskolans och veterinärhögskolans lärarråd.

I övrigt förutsättes i promemorian, att närmare bestämmelser rörande fondens förvaltning och användning skola utfärdas av Kungl. Maj:t. I tillämpliga delar anses härvid de den 30 december 1946 fastställda grundstadgarna för fonden för skoglig forskning kunna tjäna som förebild. Beträffande medlens användning bör sålunda gälla, att såväl löpande utgifter under viss tid som engångskostnader för forskningsverksamhet skola kunna bestridas av fondens medel. Styrelsen bör vidare ha möjlighet att själv vidtaga åtgärder för att viss forskningsverksamhet skall komma i gång.

Slutligen framhålles i promemorian att icke endast fondens ränteavkastning utan vid behov även dess kapitaltillgångar böra kunna tagas i anspråk för de avsedda ändamålen. I sistnämnda hänseende bör dock den begränsningen föreskrivas, att fondens kapital endast efter medgivande av Kungl. Maj:t får tagas i anspråk i sådan utsträckning att fonden nedgår under 2 000 000 kronor.

Yttrandena.

De förslag till dispositionen av hästexportberedningens vinstmedel, som framlagts i departementspromemorian, ha *i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran i flertalet remissyttranden*. På sätt i det följande skall närmare angivas ha dock i åtskilliga yttranden gjorts erinringar beträffande den ifrågasatta fördelningen av medlen på olika ändamål eller angivits ytterligare ändamål, för vilka medlen böra kunna användas.

Såsom en allmän synpunkt understryker *statskontoret* att dispositionen av medlen bör få en sådan inriktning, att staten icke bindes vid en anslagsanvisning utöver den nu ifrågavarande. Ämbetsverket finner det sålunda ligga i sakens natur, att medlen icke skola användas för att inrätta institutioner av något slag.

Hushållningssällskapens förbund erinrar om att förbundet tidigare föreslagit att ifrågavarande medel i sin helhet skulle användas för understöd åt lantbruksverksamheten. Då detta förslag icke vunnit statsmakternas bifall, anser sig förbundet ej längre böra vidhålla detsamma.

Nämnden för veterinärrättningen i Skara säger sig räkna med att den ännu odisponerade del av det belopp å 500 000 kronor, som genom beslut av 1944 års riksdag ställdes till förfogande för vissa byggnadsarbeten vid veterinärrättningen i Skara och forskningar rörande hovsjukdomar oberoende av vad som nu kan komma att beslutas skall få tagas i anspråk för restaurering av veterinärrättningens huvudbyggnad i enlighet med förslag i årets statsverksproposition och för fullgörande av forskningsarbetet.

Förslaget om stöd åt lantbruksmötesverksamheten tillstyrkes helt av, bland andra, *lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, Riksförbundet Landsbygdens folk* samt *lantbruksakademien*. Även *Hushållningssällskapens förbund* ansluter sig till förslaget men anser att ett större belopp än 1 000 000 kronor bör avsättas för ändamålet.

Sveriges lantbruksförbund biträder likaledes förslaget men uttalar att man därjämte bör på nytt pröva tanken på att anordna permanenta maskinställningar.

Hushållningssällskapens förbund anför i sitt yttrande att det knappast synes möjligt att nu avsätta ett belopp för ett så obestämt ändamål som täckande av eventuella förluster å framtida lantbruksmöten. Genom att inrätta en utställningstjänst kan man emellertid på olika sätt bidra till att hålla nere kostnaderna för möten och utställningar. Förbundet tillstyrker därför att av de medel, som avsetts för lantbruksmötesverksamhetens främjande, erforderligt belopp skall anslås till en central utställningstjänst. Möjlighet bör emellertid även hållas öppen att, då så anses motiverat, bevilja anslag av ifrågavarande medel för att vid enskilda möten åstadkomma speciella anordningar i upplysnings- och undervisningssyfte.

Beträffande utställningstjänsten anför förbundet vidare i huvudsak följande.

Även för att åstadkomma den önskade höjningen av mötenas kvalitet torde utställningstjänsten kunna bli av stor betydelse. Det synes nämligen angeläget, att man vid lantbruksmötena framgent i större utsträckning än hittills anordnar särskilda upplysnings- eller propagandaavdelningar, varvid fördelarna av och metoderna för olika rationaliseringsåtgärder belysas och demonstreras. Åskådningsmaterialet torde bli utnyttjat i större omfattning samt dess kvalitet och värde med all sannolikhet bli bättre, om en särskild utställningstjänst anskaffar och iordningställer detsamma. Även om materialet många gånger måste utformas efter lokala förhållanden, kan det dock efter vissa ändringar användas vid flera olika tillfällen.

Det är för närvarande svårt att avgöra hur stort belopp som erfordras för verksamheten inom utställningstjänsten. Kostnaderna för demonstrationsmaterial ha stigit kraftigt under den senaste tiden. Man måste därför räkna med att av det föreslagna beloppet av 1 000 000 kronor en avsevärd

del omedelbart kommer att förbrukas som anskaffnings- och organisationskostnader. Återstoden, som kan fonderas samt varav avkastningen och eventuellt även kapitalet skola användas för årliga utgifter inom verksamheten, blir därför troligen ej så betydande. Som antytts i promemorian torde man ej heller kunna räkna med att influtna hyresavgifter skola täcka de årliga omkostnaderna. Med hänsyn härtill kan sålunda förutsättas, att beloppet kommer att vara förbrukat inom en begränsad tidrymd. Förbundet erinrar om att lantbruksmötesutredningen tidigare föreslagit, att ett belopp av 10 000 kronor årligen skulle anvisas av statsmedel för att understödja verksamheten vid en dylik utställningstjänst. Innan spörsmålet utretts mera i detalj, är det därför knappast möjligt att taga definitiv ställning till vilket belopp som erfordras såsom bidrag. De anförda synpunkterna kunna emellertid redan nu åberopas som skäl för att medelstillelningen för ändamålet göres större.

Mot det i promemorian framlagda förslaget att förbundet skall närmare utreda frågan om inrättandet av utställningstjänsten och sedan handha verksamheten inom denna har förbundet icke något att erinra. Förbundet framhåller, att detta förslag torde stå i överensstämmelse med fjolårets beslut att anförtro de samordnande uppgifterna inom lantbruksmötesverksamheten åt förbundet. Såsom anförts i promemorian synes det i anslutning härtill även lämpligt, att förbundet övertager förvaltningen av de medel, som avsetts för ändamålet. Detta bör givetvis ske under sådana former, att någon skattskyldighet icke uppstår härför.

Sveriges lantbruksförbund anför, att inrättandet av en central utställningstjänst i enlighet med den närmare exemplifiering, som angivits i förslaget, skulle bli av värde vid kommande lantbruksmöten. Förbundet tillstyrker därför förslaget i denna del. Därjämte föreslår emellertid förbundet, att det av hästexportberedningen framlagda förslaget om anordnande av permanenta maskinutställningar skall upptagas till förnyad prövning och att medel skola anvisas även för sådant ändamål, därest förslaget visar sig genomförbart. Härom anför förbundet bland annat.

För närvarande är det mycket svårt för den enskilde jordbrukaren att överblicka de mängder av olika maskintyper inom ett och samma arbetsområde, som i dag finnas på marknaden. Uppköpen bli därför tyvärr många gånger slumpartade, och med hänsyn till det värde maskinerna representera i jordbruksdriften är detta förhållande icke tillfredsställande. Vid överläggningar, som inom jordbruksdepartementet hållits med representanter för lantbruksmaskinbranschen och handeln, ha dessa förklarat, att intresse från deras sida icke föreligger för förslaget att anordna permanenta maskinutställningar. En sådan inställning torde, om förslaget uteslutande ses från maskinindustriens egna intressen, icke få anses vara oväntad. Det enda argument som anförts mot förslaget är att dylika utställningar för att rätt kunna utnyttjas förutsätta en kontinuerligt anställd personal för demonstrationer och service. Man menar, att det skulle stöta på svårigheter att låta samma personal demonstrera maskiner och redskap från olika med varandra konkurrerande tillverkare, och varje fabrikant skulle därför nödgas hålla egen personal på dessa utställningar. Gentemot detta vill förbundet erinra om den för maskinindustriens försäljningsmöjligheter långt mera betydelsefulla verksamhet som statens maskinprovningar på Ultuna bedriver. Förbundet veterligt har icke någon kritik riktats mot denna institution i dess arbetsutöv-

ning, utan den har genom ett grannläga och objektivt arbete tillvunnit sig allmänt förtroende. Det torde icke möta några svårigheter att såsom föreståndare för maskinutställningar av det slag som här avses finna lämpliga personer, som lika opartiskt och sakligt kunna förevisa maskiner av olika fabrikat. För övrigt vore idén med sådana maskinutställningar förfelad, om en rad försäljare skulle få tillfälle att på ett mer eller mindre övertygande sätt tala för sina varor. Avsikten är i stället, att man skall ge industrien och handeln tillfälle att genom en fullt opartisk maskinkonsulent inför jordbrukarna demonstrera de maskintyper, som finnas för olika ändamål. Större delen av kostnaderna härför betalas genom hästexportberedningens medel av jordbruket självt, medan kostnaderna för industriens del bli förhållandevis små, i varje fall i jämförelse med de medel man nu anser sig kunna förbruka på andra former av reklam. Komma maskinutställningar till stånd, torde man vidare kunna utgå ifrån att ingen fabrikant eller maskinimportör uteblir därifrån. Förbundet vill fördenskull hemställa, att en förnyad undersökning göres rörande möjligheterna att realisera detta av hästexportberedningen framlagda förslag. Detta skulle tvivelsutan bli till stort gagn för landets jordbrukare i den mekanisering och rationalisering av jordbruksdriften, som för närvarande pågår. Därvidlag torde man såsom ett projekt kunna undersöka möjligheten att till en början förlägga dylika maskinutställningar till enbart Ultuna och Alnarp.

Även *Hushållningssällskapens förbund* framhåller, att den alltmer ökande mekaniseringen inom jordbruket medför att det kommer att föreligga ett stort behov av maskinutställningar, vid vilka besökarna få sakkunnig vägledning och demonstration i maskinfrågor.

Beträffande dispositionen av det för lantbruksmötesverksamheten avsedda beloppet anför slutligen *statskontoret*, att beloppet bör fonderas, i den mån det icke erfordras för anskaffnings- och organisationskostnader. Då utställningstjänsten bör förutsättas bli självfinansierande, bör det fonderade kapitalbeloppet icke få tagas i anspråk. Snarare bör man enligt ämbetsverket överväga att i kapitalökningssyfte föreskriva, att en tiondel av avkastningen årligen skall avsättas till fonden.

Förslaget om stöd åt exporten av avelsdjur tillstyrkes eller lämnas utan erinran av *lantbruksstyrelsen*, *jordbrukets forskningsråd*, *veternärhögskolans lärarkollegium*, *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök jämte försökskollegiet och lärarkollegiet*, *Hushållningssällskapens förbund* samt *lantbruksakademien*. *Hushållningssällskapens förbund* framhåller härvid att det synes vara av värde för jordbruket, om möjligheterna till export av avelsdjur på olika sätt kunna främjas och understödjas. Då det torde taga avsevärd tid att upparbeta några mera beständiga marknader, måste åtgärder i sådant avseende genomföras på längre sikt.

Däremot uttala *statskontoret*, *riksräkenskapsverket*, *statens jordbruksnämnd*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet Landsbygdens folk* anmärkningar mot förslaget i skilda hänseenden.

Sveriges lantbruksförbund anser, att medlen i fonden för exporten av avelsdjur böra ökas till minst 1 500 000 kronor samt att fondens använd-

ningsområde bör utsträckas att omfatta även marknadsundersökningar och därmed jämförbara exportfrämjande åtgärder för övriga jordbruksprodukter. Förbundet anför härom i huvudsak följande.

Förslaget om avsättande av en särskild fond om 1 000 000 kronor för främjandet av exporten av avelsdjur står i nära sammanhang med såväl hästexportberedningens verksamhet som med sättet för vinstmedlens uppkomst. Under åren omedelbart efter kriget ägde en förhållandevis ansenlig export av bättre bruksdjur rum till flera länder, vilkas boskapsbestånd starkt decimerats under kriget. Dessa bruksdjur voro av köparna avsedda att användas i avelsarbetet. Efter hand som behovet täcktes utomlands, minskade köpintresset och sedan 1948 ägde ingen export rum förrän hösten 1950, då de utländska uppköpen gällde avelsdjur av svensk medelklass. Med hänsyn till den stimulerande verkan en kontinuerlig export av avels- och bättre bruksdjur skulle utöva på det inhemska avelsarbetet, är det mycket angeläget, att varje åtgärd ägnad att främja och underlätta en sådan export vidtages. Inom flera länder i Syd- och Östeuropa kommer för lång tid framåt att finnas behov av avelsdjur av allt högre kvalitet. Erfarenheterna från den medverkan, som från förbundets sida lämnats vid exporten såväl tidigare som under år 1950, visa mycket tydligt, att denna för närvarande i mycket stor utsträckning hämmas av bristande kännedom om de svenska djuren. Dessa ha fördenskull svårt att hävda sig i konkurrensen med de mera kända danska och holländska djuren, ehuru de svenska ur kvalitets- och prissynpunkt äro fullt jämbördiga. För att kunna vidare utveckla denna export är det därför erforderligt, att man hos de utländska köparna kan sprida kännedom om de svenska djuren och deras egenskaper.

En sådan propaganda och upplysningsverksamhet måste nå de enskilda bönderna för att bli effektiv. Då detta kräver avsevärda kostnader, har verksamheten hitintills icke kunnat komma till utförande på grund av brist på medel hos de sammanslutningar, som närmast ha att tillvarataga dessa intressen. Förbundet har därför med tillfredsställelse tagit del av promemorians förslag.

Förbundet vill emellertid samtidigt ifrågasätta om det icke vore lämpligt att utöka de exportbefrämjande åtgärderna till att omfatta samtliga jordbruksprodukter, för vilka framdeles exportöverskott kan beräknas uppstå. Enligt 1947 års jordbruksprogram skall visserligen en balanserad självförsörjning ligga till grund för produktionsinriktningen och export i princip endast äga rum för att finna avsättning för de smärre tillfälliga överskott, som förutsågos efter hand komma att uppträda inom olika produktionsgrenar. Erfarenheterna från de senaste åren ha emellertid påvisat de avsevärda svårigheter, som finnas att reglera den totala jordbruksproduktionen dithän, att en ungefärlig överensstämmelse samtidigt kan åvägabringas inom alla olika grenar av produktion och konsumtion. Även om man med ökad erfarenhet framdeles kan komma närmare det mål, som 1947 års jordbruksprogram fastställt, torde det vara uppenbart, att man också under kommande år måste räkna med överskott av vissa produkter, medan i fråga om andra ett underskott samtidigt kommer att föreligga. Med hänsyn till att dylika överskott som regel bli temporära företeelser, beroende på ett oregelbundet inhemskt skördeutfall och långsamt verkande prisreglerande åtgärder, uppstå helt naturligt ofta betydande svårigheter att finna lämpliga marknader utomlands för avsättning.

Andra livsmedelsexporterande länder äga därvidlag i sina anmärknings-

värt många kommersiellt inriktade lantbruksattachéer med placering i alla importländer av någon betydelse en god fortlöpande informationskälla rörande marknadsläget utveckling. Dessa länder ha fördenskull utmärkta möjligheter att snabbt utnyttja prisändringar och plötsliga försäljningsmöjligheter. En utväg att minska det handikap, som härigenom för närvarande belastar de svenska exportörerna gentemot deras utländska konkurrenter, vore att med jämna mellanrum företaga marknadsundersökningar på potentiella exportmarknader. Erfarenheterna från de senaste årens svenska export ha visat, att behovet av att i tid företaga marknadsundersökningar är mycket stort. Dessa skulle vara av ett särskilt värde, när det gäller att finna en snabb avsättning för som regel svårslagrade livsmedel till bästa möjliga priser. Vidare är det med hänsyn till den allt större betydelse, som konsumenterna fästa vid kvalitet, smak, förpackningar etc., ävensom till de livsmedelshygieniska och veterinära bestämmelser, som finnas i olika länder, angeläget att genom sådana marknadsundersökningar också kunna i god tid vinna kännedom härom. Då mera omfattande marknadsundersökningar av denna art hittills icke utförts inom jordbruket, saknas för närvarande uppgifter om de kostnader man skulle behöva räkna med härför. En viss ledning synes man dock kunna få av storleken på de statsanslag, som årligen lämnas industrien för undersökningar av liknande art och som i genomsnitt för varje särskild marknad belöpa sig på 50 000 kronor. Med hänsyn till att landet för närvarande har ett överskott av jordbruksprodukter att avsätta utomlands synes det angeläget, att dylika exportbefrämjande marknadsundersökningar snarast komma till stånd. För att kunna få en snabb uppfattning om förhållandena i olika länder och möjliggöra en jämförelse av förutsättningarna för export till dessa, synes det nödvändigt, att under de närmaste två åren tre—fyra olika marknadsundersökningar årligen kunna utföras, medan det i fortsättningen torde bli till fyllest med i regel en mera omfattande undersökning per år. En sådan plan skulle under de första åren medföra årliga kostnader av cirka 150 000—200 000 kronor för att därefter komma att belöpa sig till genomsnittligen omkring 100 000 kronor per år.

Hästexportberedningens vinstmedel ha tillkommit under en för svenskt jordbruk gynnsam exportperiod. Det synes nu med hänvisning till vad nyss anförts riktigt och lämpligt, att en del av dessa medel avsättas till en fond för exportbefrämjande åtgärder till förmån för det svenska jordbruket vid de tidpunkter, då läget på exportmarknaden icke är lika gynnsamt. Vidare är det uppenbarligen av största intresse för hela landet, att de överskott, som även framgent inom jordbruksprogrammets ram torde vara att förvänta, kunna avsättas utomlands till fördelaktiga priser.

Liknande synpunkter anföras av *Riksförbundet Landsbygdens folk* och av *en reservant inom jordbrukets forskningsråd, lantbrukaren S. B. Norup*. Även *statens jordbruksnämnd* anser, att fondens användningsområde bör utvidgas, dock utan att dess medel därför skola ökas. Nämnden föreslår sålunda, att fonden skall få användas jämväl för marknadsundersökningar och reklamverksamhet beträffande export av goda bruksdjur samt kött och fläsk.

Statskontoret ifrågasätter, om icke nu ifrågavarande fond bör sammanställas med den föreslagna fonden för forsknings- och försöksverksamheten. Den gemensamma fonden borde i så fall stå till Kungl. Maj:ts förfogande. Avkastningen av densamma borde fördelas efter förslag av jordbrukets

forskningsråd och lantbruksstyrelsen, i förekommande fall efter hörande av de särskilda organen inom jordbruket såsom Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Fonden borde förvaltas av statskontoret. Dess kapitalmedel borde vara placerade på sätt som gäller eller kan bli gällande i fråga om övriga under ämbetsverkets förvaltning stående fondmedel.

Riksräkenskapsverket har icke något att erinra mot förslaget, att fonden för främjande av export av avelsdjur skall förvaltas av en särskild styrelse utsedd av Kungl. Maj:t och Sveriges lantbruksförbund. Ämbetsverket anser dock, att för placeringen av fondens medel böra gälla samma grunder som de, vilka tillämpas beträffande förvaltningen av fonder under statskontorets vård.

Vad slutligen gäller det föreslagna stödet åt forsknings- och försöksverksamheten har i *remissyttrandena allmänt tillstyrkts*, att sådant stöd skall utgå. *Lantbruksakademien* understryker, att jordbruksforskningen nu är i sådant behov av ökade anslag, att detta ändamål måste sättas främst. Resurserna ha nämligen hittills varit så svaga, att bearbetningen av för det praktiska jordbruket synnerligen betydelsefulla uppgifter i åtskilliga fall måst antingen uppskjutas eller bedrivas med alltför liten intensitet. Även *jordbrukets forskningsråd* uttalar, att forsknings- och försöksverksamheten bör erhålla huvudparten av medlen.

Beträffande frågan, vilka uppgifter inom forsknings- och försöksverksamheten som böra få stöd, framhålla *lantbrukshögskolans lärarkollegium* samt *försökskollegiet*, att det utöver dem som omnämnas i departementspromemorian torde finnas betydelsefulla uppgifter, som böra understödjas av ifrågavarande medel. Försökskollegiet anför, att det bör få ankomma på styrelsen för den föreslagna fonden att pröva angelägenhetsgraden av de skilda uppgifterna.

Hushållningssällskapens förbund anmärker, att den anskaffning av försöksutrustning m. m., som äger rum i samband med sällskapens förvärv av försöksgårdar, torde vara ett sådant ändamål, som bör stödjas med ifrågavarande medel.

Slutligen anger *statens jordbruksnämnd* vissa forsknings- och försöksuppgifter, som böra ifrågakomma i första hand, samt föreslår i samband därmed en uppdelning av medlen. Härom anför nämnden i huvudsak följande.

Av allra största betydelse är att en grundlig utredning verkställes för att utröna vilka ensilagemetoder som äro de lämpligaste. Härom råda bland vetenskaps- och försöksmännen olika uppfattningar. Vissa anse sålunda, att bästa resultat erhållas i höga tornsilos vid inläggning av grönmassan utan tillsats av konserveringsmedel. Anläggningar av detta slag kräva betydande kapital. Andra mena, att ett gott resultat säkrare erhålles vid ensilering med tillsats av särskilda konserveringsmedel, t. ex. A. I. V.-vätska. I det senare fallet tillkommer, att ensileringen med fördel kan ske i gropsilo eller låga silobyggnader ovan jord. Med hänsyn till att önskemålet att i största utsträckning begränsa importen av fodermedel framtvingar en ökad ensilageverksamhet och då risken för felinvesteringar för att tillgodose detta vid

nuvarande ovisshet på området är mycket stor, synes det vara av stor betydelse, att utredningen blir grundlig och snarast kommer till stånd. Enligt upplysning av överinspektören för försöksväsendet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök torde en grundlig undersökning för att få fram den bästa ensilagemetoden taga en tid av cirka fem år. Den årliga kostnaden uppskattas till i medeltal 200 000 kronor. Nämnden föreslår därför, att ett belopp av 1 000 000 kronor skall ställas till förfogande för ändamålet. Beloppet synes såsom en särskild fond böra förvaltas av lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Undersökningen torde enligt närmare direktiv av Kungl. Maj:t böra utföras under ledning av överinspektören för försöksväsendet.

Återstoden av det för forsknings- och försöksverksamhet avsedda beloppet bör användas för sådana ändamål, som angivits i promemorian. Nämnden vill därvid särskilt understryka behovet av undersökning rörande bekämpningen av ogräs, skadeinsekter och svampsjukdomar med kemiska medel genom besprutning och bepudring av växande grödor samt betning av utsäde. Härvid må också nämnas utforskning för praktisk användning av gröningshämmande preparat för matpotatis.

Vidare ifrågasätter *Hushållningssällskapens förbund*, huruvida icke av vinstmedlen bör utgå stöd även till hästaveln. Kostnaderna för sådant stöd skulle i så fall bestridas av den del av medlen, som avses för forsknings- och försöksverksamheten. Förbundet erinrar i detta sammanhang om att under senare år framställningar gjorts om statsbidrag till uppehållande av ardennerhingstföreningarnas verksamhet men att medel för ändamålet icke kunnat anvisas. Ett stöd till dylika föreningar bör dock — med hänsyn till önskvärldheten att få en riktig anpassning av antalet hingstar i landet för framtida behov — icke få generell karaktär utan utgå endast i begränsad omfattning till sådana hingstföreningar, vilkas verksamhet är förtjänt av att upprätthållas.

Vad angår organisationen av ifrågavarande stöd har förslaget, att de till forsknings- och försöksverksamheten avsedda medlen skola avsättas till en fond med en särskild styrelse, utöver vad som redan anförts blivit föremål för erinringar i flera yttranden.

Jordbrukets forskningsråd framhåller sålunda, att rådet och fondens styrelse skulle komma att få mycket likartad verksamhet och att de uppgifter, som enligt förslaget skola tillkomma fondens styrelse, i stället böra uppdragas åt rådet. Forskningsrådet anför härom.

Enligt uttalande av vederbörande departementschef i propositionen nr 62 till 1945 års riksdag skall forskningsrådet utgöra ett centralorgan för forskningen på jordbrukets område. De uppgifter, som skola tillkomma rådet, äro bland annat att följa utvecklingen inom jordbruket och angränsande områden samt hålla fortlöpande kontakt med forskningen på dessa områden och verka för att sådan forskning bedrivs inom landet i den omfattning, som erfordras för jordbruksnäringens fortsatta framåtskridande. Samarbete mellan forskning, som bedrivs av olika forskningsorgan, bör av rådet främjas, och åtgärder, som i övrigt kunna vidtagas till höjande av forskningens effektivitet, böra understödjas. Likaså bör rådet i möjligaste mån understödja och befördra ett samarbete mellan staten och enskilda, däri inbegripna jordbrukets föreningar, till fromma för forskningen på jordbrukets område. Det torde även böra ankomma på rådet att lämna sitt stöd åt och vid be-

hov självt taga initiativ till ny, för jordbruket betydelsefull forskning. Vidare säges, att den inom rådet samlade erfarenheten torde komma att bli till stort gagn, när det gäller att taga ställning till frågor rörande organisationen av forskningsverksamheten samt vid beviljandet av medel till ny eller utvidgad forskningsverksamhet. För rådet bör det givetvis även vara en angelägen uppgift att vid behov självt göra framställningar i dylika frågor. I den mån medel ställas till rådets förfogande för att stödja forskningen bör det åvila rådet att handhava och fördela dessa medel samt tillse, att de komma till avsedd användning. Dessa uppgifter finnas sammanfattade i de av Kungl. Maj:t för jordbrukets forskningsråd fastställda stadgarna.

Härigenom är det klart, att en särskild styrelse för den föreslagna fonden skulle innebära en dubblering av en på området redan arbetande organisation. Det är heller icke antagligt, att genom den föreslagna styrelsen skulle kunna uppnås större kompetens och erfarenhet, vad beträffar denna speciella verksamhet, än vad som för närvarande redan finnes inom rådet. Därrest särskild representation från i förslaget anförda organisationer och institutioner skulle anses erforderlig vid behandling inom rådet av frågor rörande anslag ur hästexportberedningens vinstmedel, torde detta lätt kunna åstadkommas genom komplettering enligt Kungl. Maj:ts närmare direktiv. Det bör vidare beaktas, att inrättandet av den föreslagna styrelsen skulle innebära särskilda administrativa kostnader. Sådana skulle helt eller till allra största delen kunna inbesparas, om uppgifterna anförtroddes rådet.

Veterinärhögskolans lärarkollegium ansluter sig till forskningsrådets uppfattning.

En ledamot av forskningsrådet, lantbrukaren S. B. Norup, har anmält skiljaktig mening i denna fråga. Han erinrar att de i departementspromemorian angivna principerna syfta till en omedelbar forskning beträffande vissa engångsuppgifter. Detta måste tolkas så att medlen inom en viss, relativt begränsad tidsperiod skola anvisas för de forskningsändamål, som befinnas lämpliga, så att resultaten därav snarast skola kunna komma det praktiska jordbruket till godo. Under dessa förutsättningar synes en särskild fond, i vilket begrepp ligger att medlen användas efter hand under en längre tidsperiod, varken erforderlig eller lämplig. På grund av forskningsuppgifternas engångskaraktär bör i stället förvaltningen av medlen oinskränkt och utan vidare prövning av Kungl. Maj:t överlämnas till en särskild styrelse med den sammansättning, som föreslagits i promemorian. Den av forskningsrådet uttryckta farhågan om dubbelarbete — när denna styrelse och rådet skulle få mycket likartad verksamhet — synes ej heller grundad, eftersom styrelsens verksamhet skulle omfatta endast vissa starkt avgränsade forskningsuppgifter att genomföras snarast möjligt, medan rådets uppgifter äro av mera permanent och långsiktig karaktär, omfattande alla slag av forskning, som nu och framgent fordras för jordbruksnäringens framåtskridande. Liknande synpunkter anföras av *Sveriges lantbruksförbund*.

Lantbruksakademien anser skäl finnas för att låta frågor rörande medlens användning omhändervhas av den på området redan verkamma organisationen — jordbrukets forskningsråd. Därigenom skulle särskilda administrationskostnader till största delen kunna inbesparas. Med hänsyn till det sätt, på vilket vinstmedlen uppkommit, anser sig dock akademien icke böra avstyrka förslaget om inrättande av en särskild styrelse.

Nio reservanter inom akademien föreslå, att handläggningen av nyssnämnda frågor skall enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande överlämnas åt jordbrukets forskningsråd. Härvid anföra de bland annat följande.

Som enda skäl för akademiens inställning till ifrågavarande spørsmål anföres sättet för vinstmedlens uppkomst. Detta skäl kunna reservanterna icke finna bärande, särskilt som forskningsrådet enligt såväl departementschefens uttalande i propositionen nr 62 till 1945 års riksdag som forskningsrådets av Kungl. Maj:ts fastställda instruktion bland annat skall ha till uppgift att i möjligaste mån understödja och befordra samarbete mellan staten och enskilda, däri inbegripet jordbrukets föreningar, till fromma för forskningen på jordbrukets område.

För bedömande av huruvida de uppgifter, som här föreligga, tillhöra dem som avsetts för forskningsrådet bör vidare särskilt beaktas det av departementschefen i nyssnämnda proposition gjorda uttalandet, att den inom forskningsrådet samlade erfarenheten torde komma att bli till stort gagn, när det gäller att taga ställning till frågor rörande organisationen av forskningsverksamheten samt vid beviljandet av medel till ny eller utvidgad forskningsverksamhet.

Genom den föreslagna särskilda styrelsen för fonden skulle jordbrukets organisationer och det praktiska jordbruket bli starkare representerade vid behandlingen av frågor rörande anslag ur fonden än om handläggningen av dessa utan särskilda förbehåll uppdrages åt forskningsrådet. Ett önskemål om starkare inflytande från det praktiska jordbruket på behandlingen av dessa frågor är berättigat. Ett sådant önskemål skulle emellertid kunna tillgodoses genom att lämpligt antal representanter för det praktiska jordbruket förordnades att deltaga i behandlingen och besluten inom forskningsrådet rörande sådana frågor. Det är vidare lämpligt, att medlens användning för speciella ändamål säkerställs genom särskilda bestämmelser.

Beträffande styrelsens sammansättning framhålla styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt högskolans lärarkollegium och försökskollegiet, att högskolestyrelsen lämpligen bör i stället för lärarkollegiet föreslå en ledamot i fondens styrelse, eftersom högskolestyrelsen representerar både forsknings- och försöksverksamheten vid högskolan och lantbruksförsöken.

En reservant inom högskolestyrelsen, *professorn J. A. F. Nannfeldt*, framhåller, att det kan övervägas, huruvida icke ifrågavarande medel böra omhänderväras av forskningsrådet. Detta borde i så fall vid utdelningen av medlen förstärkas med representanter för de i promemorian angivna jordbrukarorganisationerna. En sådan anordning skulle emellertid kunna möta vissa principiella betänkligheter och praktiska svårigheter. Syftet att erhålla en starkare anknytning till forskningsrådet kan enligt Nannfeldts uppfattning måhända enklare men lika effektivt ernås genom att den föreslagna styrelsens sammansättning ändras därhän, att forskningsrådet får utse jämväl de två styrelsemedlemmar, som enligt promemorian skola utses av lantbruks- och veterinärhögskolorna. Då båda dessa högskolor äro representerade i forskningsrådet, skulle de likväl ej helt mista kontakten med utdelningen av medlen.

Frågan om den utsträckning, i vilken fondens kapitalmedel böra

få disponeras, har särskilt berörts i några yttranden. Sålunda anför *forskningsrådet*, att fondens kapitaltillgångar i allmänhet icke böra tagas i anspråk för annat än anskaffning av dyrbar apparatur eller för särskilt stora forskningsuppgifter av utpräglad engångsnatur. Vidare framhåller *statskontoret*, att ett lösgörande på kort sikt av fondkapital, som för förräntning bundits i värdehandlingar, kan medföra kapitalförluster, vilka i ogynnsamma fall kunna bli relativt betydande. Fondens förhållandevis begränsade storlek liksom svårigheterna att på förhand bedöma omfattningen av en forskningsuppgift och därmed även medelsåtgången tala också mot att kapitalmedel skola få tagas i anspråk.

Ledamoten av forskningsrådet, lantbrukaren S. B. Norup, anför å andra sidan, att medlen i sin helhet böra disponeras inom en viss relativt begränsad tidsperiod. Liknande synpunkt uttalas av *Hushållningssällskapens förbund*. Även *lantbruksakademien* ifrågasätter, om icke kapitalmedel böra utan Kungl. Maj:ts medgivande få tagas i anspråk i något större utsträckning än som angivits i promemorian, då det gäller att tillgodose särskilt angelägna behov av engångsnatur. På så sätt bör den föreliggande bristen på vetenskaplig litteratur inom jordbruksforskningen fyllas snarast möjligt. Även ett nu starkt framträdande behov av vissa dyrbara, för den vetenskapliga forskningens effektivitet mycket betydelsefulla apparater bör kunna tillgodoses i denna ordning.

Departementschefen.

Hästexportberedningens verksamhet har numera helt avvecklats. Det synes under sådana förhållanden lämpligt att slutlig ställning nu tages till frågan om dispositionen av återstoden av den vinst, som uppkommit å beredningens verksamhet.

Beträffande principerna för användningen av dessa vinstmedel vill jag först erinra om att 1950 års riksdag anslutit sig till den i propositionen nr 208/1950 uttalade uppfattningen, att medlen böra användas så att jordbruket som helhet får nytta därav genom insats på områden, där anslag icke kunna erhållas å riksstaten. Härjämte bör enligt min mening beaktas, att man bör undvika sådana dispositioner, som kunna tänkas komma att medföra anspråk på statsanslag, sedan ifrågavarande medel förbrukats. Man bör sålunda, såsom statskontoret framhållit, icke använda dem för att inrätta institutioner av något slag.

De förslag rörande dispositionen av medlen, som framlagts i den förut återgivna promemorian, synas godtagbara ur nu nämnda synpunkter. Även i övrigt finner jag, i likhet med flertalet remissinstanser, förslagen lämpligt avvägda. Jag tillstyrker därför desamma med allenast ett par smärre jämkningar.

Jag förordar sålunda till en början, att ett belopp av 1 000 000 kronor skall användas för stöd åt lantbruksmötesverksamheten på i huvudsak det sätt, som förordats i promemorian. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från Hushållningssällskapens förbund meddela närmare bestämmelser rörande dispositionen av beloppet.

I anslutning härtill torde jag få upptaga den i några remissyttranden berörda tanken på att anlita ifrågavarande medel för att inrätta särskilda maskinutställningar. Jag delar uppfattningen att dylika utställningar skulle kunna vara av stort värde för jordbrukarna. Samtidigt finner jag det emellertid uppenbart att kostnaderna för att få till stånd och vidmakthålla desamma skulle komma att uppgå till betydande belopp. Såvida ej en avsevärd del av vinstmedlen skulle avsättas för detta ändamål, måste man därför enligt min mening räkna med att efter hand även rätt stora bidrag av statsmedel skulle bli erforderliga. Behovet av rådgivning torde vidare för de allra flesta jordbrukarna lättare kunna tillgodoses genom en hänvändelse till hushållnings-sällskapets maskinkonsulent eller maskininstruktör. Det kan slutligen i detta sammanhang framhållas, att den verksamhet, som bedrivs vid statens maskin- och redskapsprovningsanstalter, uppenbarligen är av helt annan karaktär än den individuella rådgivningsverksamhet, som skulle förekomma vid de ifrågasatta maskinutställningarna. Av de skäl, som nu anförts, anser jag mig icke kunna biträda detta förslag.

Jag tillstyrker vidare förslaget att en del av medlen skall avsättas till en särskild fond för främjande av exporten av avelsdjur. Fonden torde, på sätt i promemorian anförts, böra förvaltas av en styrelse om fyra ledamöter, av vilka Kungl. Maj:t utser två, däribland ordföranden, och Sveriges lantbruksförbund två.

I några yttranden har förordats, att fonden även skulle få användas för att bestrida kostnaderna för marknadsundersökningar och andra åtgärder för främjande av exporten av olika slag av jordbruksprodukter. I samband därmed har även påyrkats, att det belopp, som skulle avsättas till fonden, skulle höjas. Det skäl, som enligt min mening främst talar för att exporten av avelsdjur bör stödjas i nu angiven ordning är emellertid, att de samman slutningar, som närmast ha att tillvarataga exportintresset beträffande livdjur, icke ha de ekonomiska resurser, som erfordras för att genom propaganda och på annat sätt bygga upp en exportmarknad. Detta skäl föreligger uppenbarligen icke beträffande sådana produkter som exempelvis smör, köttvaror och ägg. Jag anser därför att fondens användningsområde, i överensstämmelse med vad som föreslagits i promemorian, i princip bör begränsas till att avse export av avelsdjur. Eftersom gränsen mellan avelsdjur och bruksdjur är flytande, bör dock även exporten av bruksdjur kunna stödjas i nu angiven ordning.

Det belopp, som skall avsättas till fonden, synes lämpligen kunna bestämmas till 1 000 000 kronor. Vad i promemorian anförts om dispositionen av fondens kapitaltillgångar har icke givit mig anledning till erinran. Likaså kan jag godtaga vad riksräkenskapsverket anført om placeringen av fondens medel.

Återstoden av vinstmedlen — efter avdrag av vad som enligt beslut av 1944 års riksdag skall användas för byggnadsarbeten vid veterinärrättingen i Skara och för forskning rörande hovsjukdomar — uppgår till i runt tal 3 400 000 kronor. Detta belopp bör enligt min mening, i överens-

stämmelse med vad som föreslagits i promemorian och tillstyrkts i så gott som samtliga yttranden, avsättas till en fond för främjande av forsknings- och försöksverksamheten på jordbrukets område. Fonden torde böra förvaltas av statskontoret. Beträffande rätten att besluta om användningen av de medel, som sålunda böra ställas till förfogande för forsknings- och försöksverksamheten, ha delade meningar framkommit i yttrandena. Medan flertalet remissinstanser anslutit sig till den i promemorian uttalade åsikten att fonden bör stå under ledning av en särskild styrelse och att denna styrelse skall äga besluta om anslag ur fonden, har i ett par yttranden uttalats den meningen, att medlen böra få disponeras av jordbrukets forskningsråd. Skäl kunna otvivelaktigt anföras för båda ståndpunkterna. Av utslagsgivande betydelse synes mig emellertid vara, att dispositionen av ifrågavarande medel i vissa avseenden väsentligt kommer att avvika från dispositionen av det i riksstaten upptagna anslaget till främjande av forskning på jordbrukets område. Det gäller här i främsta rummet att åstadkomma en omfattande men relativt kortvarig insats på speciella områden av särskilt stor betydelse för jordbruket. Både med hänsyn härtill och i betraktande av det sätt, på vilket medlen erhållits, synes vidare det praktiska jordbruket böra äga ett betydande inflytande vid fördelningen. Dessa synpunkter tala enligt min mening för det förra alternativet. Jag anser alltså, att fonden bör stå under ledning av en särskild styrelse med den sammansättning, som angivits i promemorian. I anslutning till vad som påpekats i några yttranden torde dock i stället för lantbrukshögskolans lärarkollegium styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök böra avgiva förslag beträffande en ledamot i styrelsen.

Även om jag sålunda ej ansett mig kunna förorda, att jordbrukets forskningsråd skulle få befogenhet att besluta rörande användningen av ifrågavarande medel, vill jag emellertid framhålla vikten av att ett nära samarbete äger rum mellan fondens styrelse och forskningsrådet. För att kostnaderna för administrationen av fonden skola kunna hållas på lägsta möjliga nivå torde det vidare böra undersökas, huruvida ej forskningsrådets kansliorganisation kan utnyttjas även för fondens räkning.

Med anledning av vad i några yttranden anförts rörande den utsträckning, i vilken fondens kapitaltillgångar böra få tagas i anspråk, vill jag allenast understryka, att avsikten ej bör vara att skapa ett permanent stödorgan. Avgörande för den takt, i vilken medlen böra förbrukas, bör i stället vara arten och omfattningen av de problem, som påkalla en lösning.

Det torde icke vara påkallat att här närmare ingå på frågan, vilka forsknings- och försöksuppgifter som böra erhålla stöd i nu ifrågavarande ordning. Denna fråga bör i stället allsidigt prövas av fondens styrelse. För egen del vill jag nu allenast framhålla, att av de olika uppgifter, som nämnts i promemorian, särskilt undersökningar rörande olika ensilagemetoder samt angående olika besprutnings- och bekämpningsmedel uppenbarligen äro av den allra största betydelse för jordbruket. Att, såsom statens jordbruksnämnd ifrågasatt, i förväg reservera ett särskilt belopp för dylika undersök-

ningar synes dock icke lämpligt. Forskning rörande den smittsamma blodbristen hos hästar synes vidare, både med hänsyn till frågans vikt och till medlens ursprung, vara en arbetsuppgift, som bör kunna stödjas medelst anslag ur fonden. Att utbetala årliga bidrag till ardennerhingstföreningar skulle däremot enligt min mening icke överensstämma med syftet med fonden.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att hästexportberedningens vinstmedel må användas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som förordats i det föregående.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Eklund.